

Prof. univ. dr. **Corneliu Bîrsan**

Doctor Honoris Causa al Universității Paris 1 Panthéon-Sorbonne,
al Universității de Vest din Timișoara și al Universității „Dunărea de Jos” din Galați

Profesor emerit la Facultatea de Drept a Universității din București
Judecător la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în perioada 1998-2013

Drept civil. **Drepturile reale principale** în reglementarea noului Cod civil

Ediția a 3-a, revizuită și actualizată

Capitolul I. Patrimoniul. Noțiune. Caractere juridice. Funcții	1
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de patrimoniu</i>	1
<i>Secțiunea a 2-a. Caracterele juridice ale patrimoniului</i>	9
<i>Secțiunea a 3-a. Funcțiile patrimoniului</i>	17
Capitolul al II-lea. Drepturile reale și drepturile de creanță.	
Categorii intermediare. Clasificarea drepturilor reale	23
<i>Secțiunea 1. Drepturile reale și drepturile de creanță</i>	23
<i>Secțiunea a 2-a. Categorii juridice intermediare</i>	27
<i>Secțiunea a 3-a. Clasificarea drepturilor reale</i>	30
Capitolul al III-lea. Dreptul de proprietate. Definiție. Caractere juridice. Conținut. Condiții generale de exercitare	33
<i>Secțiunea 1. Definiția dreptului de proprietate</i>	33
<i>Secțiunea a 2-a. Conținutul juridic al dreptului de proprietate</i>	43
<i>Secțiunea a 3-a. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate</i>	47
Capitolul al IV-lea. Dreptul de proprietate privată	51
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale. Definiție</i>	51
<i>Secțiunea a 2-a. Subiectele dreptului de proprietate privată</i>	53
§1. Persoanele fizice ca subiecte ale dreptului de proprietate privată	53
§2. Persoanele juridice de drept privat	55
§3. Statul și unitățile sale administrativ-teritoriale ca subiecte ale dreptului de proprietate privată	59
<i>Secțiunea a 3-a. Conținutul și limitele dreptului de proprietate privată</i>	62
§1. Considerații generale	62

§2. Limitele exercitării dreptului de proprietate privată	63
2.1. Reglementare. Precizări prealabile. Clasificări	63
2.2. Limitele materiale ale exercițiului dreptului de proprietate privată	67
2.3. Limitele juridice ale exercițiului dreptului de proprietate privată	71
2.3.1. Considerații generale. Clasificări	71
2.3.2. Limitele legale	72
2.3.3. Limitele convenționale	90
2.3.4. Limitele judiciare	96
2.3.5. Alte limite ale exercițiului dreptului de proprietate privată	98
<i>Secțiunea a 4-a. Regimul juridic al unor categorii de bunuri proprietate privată</i>	
§1. Considerații generale	101
§2. Regimul juridic al realizării și al desființării construcțiilor	102
§3. Dobândirea de locuințe și alte spații în proprietate privată	106
§4. Circulația juridică a construcțiilor	112
§5. Regimul folosinței terenurilor pentru producția agricolă și silvică. Organizarea și amenajarea teritoriului agricol	115
§6. Circulația juridică a terenurilor	117
§7. Regimul juridic al bunurilor din patrimoniul cultural național	128
§8. Limitări temporare sau definitive ale folosinței unor bunuri în situații speciale. Rechiziția unor bunuri	134
<i>Secțiunea a 5-a. Stingerea dreptului de proprietate privată. Exproprierea pentru cauză de utilitate publică</i>	
§1. Principii generale	135
§2. Exproprierea pentru cauză de utilitate publică	136
<i>Secțiunea a 6-a. Abuzul de drept în materia dreptului de proprietate privată</i>	
	150

Capitolul al V-lea. Dreptul de proprietate publică	159
<i>Secțiunea 1. Considerații generale. Reglementare</i>	159
<i>Secțiunea a 2-a. Definiția dreptului de proprietate publică.</i>	
<i>Subiectele, conținutul și obiectul său</i>	161
<i>Secțiunea a 3-a. Caracterele juridice ale dreptului de proprietate publică și limitele exercitării sale</i>	175
§1. Caractere juridice	175
§2. Limitele exercitării dreptului de proprietate publică	179
<i>Secțiunea a 4-a. Exercițarea dreptului de proprietate publică</i>	181
§1. Precizări preliminare	181
§2. Dreptul de administrare	183
§3. Concesionarea bunurilor proprietate publică	188
§4. Închirierea bunurilor proprietate publică	193
§5. Darea în folosință cu titlu gratuit a unor bunuri proprietate publică	194
<i>Secțiunea a 5-a. Încetarea dreptului de proprietate publică</i>	195
Capitolul al VI-lea. Modalitățile juridice ale dreptului de proprietate	199
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale. Enumerare</i>	199
<i>Secțiunea a 2-a. Proprietatea comună pe cote-părți</i>	202
§1. Considerații generale	202
§2. Coproprietatea obișnuită	205
§3. Coproprietatea forțată	218
<i>Secțiunea a 3-a. Proprietatea comună în devălmășie</i>	236
<i>Secțiunea a 4-a. Încetarea proprietății comune</i>	238
<i>Secțiunea a 5-a. Comparație între proprietatea comună pe cote-părți și proprietatea comună în devălmășie</i>	243
<i>Secțiunea a 6-a. Proprietatea periodică</i>	244

Capitolul al VII-lea. Dezmembrămintele dreptului de proprietate 251**Secțiunea 1. Considerații generale** 251**Secțiunea a 2-a. Dreptul de superficie** 253

§1. Dreptul de superficie în sistemul anterior intrării în vigoare
a noului Cod civil 253

§2. Dreptul de superficie în noul Cod civil 257

Secțiunea a 3-a. Dreptul de uzufruct 265

§1. Definiție. Caractere juridice. Constituire. Obiect 265

§2. Drepturile și obligațiile uzufructuarului și ale nudului
proprietar 270

2.1. Drepturile uzufructuarului 270

2.2. Drepturile nudului proprietar 273

2.3. Obligațiile uzufructuarului 274

2.4. Obligațiile nudului proprietar 278

2.5. Drepturile și obligațiile uzufructuarului și ale nudului
proprietar în unele situații speciale 279

§3. Stingerea uzufructului 282

Secțiunea a 4-a. Dreptul de uz și dreptul de abitație 285**Secțiunea a 5-a. Dreptul de servitute** 289

§1. Considerații generale 289

§2. Clasificarea servituților 291

§3. Constituirea servituților 293

§4. Exercițarea servituților. Drepturile și obligațiile proprietarilor 294

§5. Stingerea servituților 296

Capitolul al VIII-lea. Apărarea dreptului de proprietate**și a celorlalte drepturi reale principale** 299**Secțiunea 1. Considerații generale** 299**Secțiunea a 2-a. Acțiunea în revendicare întemeiată pe dreptul
de proprietate privată** 300

§1. Definiție. Caracterizare generală 300

§2. Categoriile ale acțiunii în revendicare	308
<i>Secțiunea a 3-a. Regimul juridic comun al acțiunii în revendicare</i>	308
§1. Precizări prealabile	308
§2. Acțiunea în revendicare imobiliară	309
§3. Acțiunea în revendicare mobilă	318
§4. Efectele acțiunii în revendicare	320
<i>Secțiunea a 4-a. Alte acțiuni reale de apărare a dreptului de proprietate privată și a dezmembrămintelor sale</i>	324
§1. Acțiunea negatorie	324
§2. Acțiunile confesorii	325
§3. Acțiunea în grănițuire	327
<i>Secțiunea a 5-a. Acțiunea în revendicare a dreptului de proprietate publică și a drepturilor reale corespunzătoare proprietății publice</i>	330
§1. Acțiunea în revendicare a dreptului de proprietate publică	330
§2. Acțiunea în revendicare a drepturilor reale corespunzătoare dreptului de proprietate publică	332
Capitolul al IX-lea. Posesia	335
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale</i>	335
<i>Secțiunea a 2-a. Dobândirea și pierderea posesiei</i>	340
§1. Dobândirea posesiei	340
§2. Pierderea posesiei	341
<i>Secțiunea a 3-a. Viciile posesiei</i>	342
§1. Considerații generale	342
§2. Discontinuitatea posesiei	344
§3. Violența	345
§4. Clandestinitatea	345
§5. Precaritatea	346
<i>Secțiunea a 4-a. Efectele posesiei</i>	348
§1. Considerații generale	348

§2. Posesia creează o prezumție de proprietate	349
§3. Protejarea posesiei prin acțiunile posesorii	350

Capitolul al X-lea. Modurile de dobândire a drepturilor reale

principale	353
-------------------	------------

<i>Secțiunea 1. Considerații generale</i>	353
---	-----

<i>Secțiunea a 2-a. Accesiunea ca mod de dobândire a drepturilor reale</i>	356
--	-----

§1. Considerații generale	356
---------------------------	-----

§2. Accesiunea imobiliară naturală	358
------------------------------------	-----

§3. Accesiunea imobiliară artificială	363
---------------------------------------	-----

3.1. Accesiunea imobiliară artificială în fostul Cod civil	363
--	-----

3.2. Accesiunea imobiliară artificială în noul Cod civil	368
--	-----

3.2.1. Principii generale	368
---------------------------	-----

3.2.2. Realizarea de lucrări cu materialele altei persoane	370
--	-----

3.2.3. Realizarea de lucrări autonome cu caracter durabil asupra imobilului aparținând altei persoane	371
---	-----

3.2.4. Realizarea de lucrări adăugate cu caracter durabil asupra imobilului aparținând altei persoane	374
---	-----

3.2.5. Înțelesul unor termeni și dispoziții legale speciale privitoare la accesiunea imobiliară artificială	376
---	-----

§4. Accesiunea mobilă	383
-----------------------	-----

<i>Secțiunea a 3-a. Uzucapiunea (prescripția achizitivă) ca mod de dobândire a drepturilor reale</i>	384
--	-----

§1. Considerații generale	384
---------------------------	-----

§2. Uzucapiunea în sistemul fostului Cod civil de la 1864	390
---	-----

2.1. Felurile uzucapiunii	390
---------------------------	-----

2.2. Modul de calcul al termenului uzucapiunii	393
--	-----

2.3. Efectele uzucapiunii	399
---------------------------	-----

2.4. Uzucapiunea în regimul de carte funciară reglementat de Decretul-lege nr. 115/1938	400
---	-----

§3. Uzucapiunea în noul Cod civil _____	402
3.1. Uzucapiunea imobiliară extratabulară _____	402
3.2. Uzucapiunea imobiliară tabulară _____	405
3.3. Dispoziții comune aplicabile uzucapiunii imobiliare extratabulare și celei tabulare _____	407
3.4. Uzucapiunea bunurilor mobile _____	409
<i>Secțiunea a 4-a. Dobândirea proprietății bunurilor mobile prin posesia de bună-credință _____</i>	411
§1. Considerații generale _____	411
§2. Condițiile dobândirii dreptului de proprietate asupra bunurilor mobile prin posesia de bună-credință _____	415
§3. Situația dobândirii bunului mobil pierdut ori furat _____	419
§4. Probleme comune privitoare la aplicarea art. 937 NCC _____	421
<i>Secțiunea a 5-a. Dobândirea proprietății fructelor de către posesorul de bună-credință _____</i>	423
§1. Considerații generale _____	423
§2. Condițiile și justificarea dobândirii fructelor de către posesorul de bună-credință. Situația posesorului de rea-credință _____	425
<i>Secțiunea a 6-a. Ocupațiunea, tradițiunea și hotărârea judecătorească _____</i>	430
§1. Ocupațiunea _____	430
§2. Tradițiunea (predarea materială) ca mod de dobândire a drepturilor reale _____	434
§3. Hotărârea judecătorească, mod de dobândire a drepturilor reale _____	434
Capitolul al XI-lea. Publicitatea dobândirii drepturilor reale imobiliare _____	437
<i>Secțiunea 1. Considerații generale _____</i>	437
<i>Secțiunea a 2-a. Problema sistemelor de publicitate imobiliară _____</i>	437
§1. Sistemul de publicitate imobiliară al transcriptiunilor și inscripțiunilor _____	443

§2. Sistemul de publicitate bazat pe cartea funciară	444
<i>Secțiunea a 3-a. Publicitatea imobiliară în sistemul Legii nr. 7/1996</i>	446
<i>Secțiunea a 4-a. Publicitatea imobiliară în sistemul noului Cod civil</i>	463
§1. Considerații generale	463
§2. Înscrierea drepturilor tabulare	465
§3. Notarea unor drepturi, fapte și raporturi juridice în cartea funciară	472
§4. Rectificarea înscrierilor de carte funciară	474
Index	479

Capitolul I. Patrimoniul. Noțiune. Caractere juridice. Funcții

Secțiunea 1. Noțiunea de patrimoniu

1. Precizări preliminare. Parte integrantă a științei dreptului, *știința dreptului civil* operează cu noțiuni din care ea însăși este constituită. Analiza lor permite cunoașterea și dezvoltarea acestei importante ramuri a *sistemului român de drept* care este *dreptul civil*. Una dintre aceste noțiuni este și aceea de *patrimoniu*.

În dreptul civil, noțiunea de patrimoniu are un sens *tehnic* și *precis*, sens pe care ne propunem a-l determina în cele ce urmează. Dar, așa cum se întâmplă adeseori, suntem în prezența unei noțiuni care, cu înțelesuri specifice, este întâlnită și în alte ramuri ale dreptului. Bunăoară, în *dreptul internațional public* se vorbește despre *patrimoniul comun al umanității*, ce are ca obiect marea liberă, precum și resursele minerale, solide, lichide ori gazoase *in situ*, care se găsesc pe fundul mărilor sau în subsolul acestora, inclusiv nodulii polimetali^[1]. Este evident că noțiunea de patrimoniu astfel folosită are în vedere *totalitatea* acestor resurse și marea liberă, ele aparținând întregii umanități.

În legislația noastră de drept civil s-au făcut și se fac adeseori referiri la noțiunea de patrimoniu. Deși vom reveni imediat asupra acestei probleme, trebuie să evidențiem că, potrivit art. 31 alin. (1) NCC, situat în materia persoanelor, *orice persoană fizică sau juridică este titulara unui patrimoniu, ce include toate drepturile și datorile ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia*.

De asemenea, noțiunea de patrimoniu este utilizată în diverse acte normative speciale, prin care se determină *regimul juridic al unor anumite categorii de bunuri*, adoptate înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil^[2]. Astfel, art. 1 alin. (2) din

^[1] A se vedea art. 116 și urm. din Convenția Națiunilor Unite asupra dreptului mării din 10 decembrie 1982, cunoscută sub denumirea de Convenția de la Montego Bay; această convenție a fost ratificată de România prin Legea nr. 110 din 10 octombrie 1996 (M. Of. nr. 300 din 21 noiembrie 1996); cu privire la noțiunea de patrimoniu comun al umanității, a se vedea J. COMBACAN, S. SUR, *Droit international public*, 8e éd., Montchrestien, Paris, 2008, p. 410-411.

^[2] După cum se știe, noul Cod civil al României, respectiv Legea nr. 287/2009 privind Codul civil a fost publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, modificată prin Legea nr. 71 din 3 iunie 2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), rectificată în M. Of. nr. 427 din 17 iunie 2011 și în M. Of. nr. 489 din 8 iulie 2011 și republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011. Ulterior republicării, noul Cod civil a fost modificat prin Legea nr. 60 din 10 aprilie 2012 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 255 din 17 aprilie 2012), rectificat în M. Of. nr. 246 din 29 aprilie 2013 și modificat prin Legea nr. 138 din 15 octombrie 2014 pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe (M. Of. nr. 753 din 16 octombrie 2014) și

Legea nr. 182 din 20 octombrie 2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată^[1], dispune că *ansamblul* bunurilor ce reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor aflate în continuă evoluție, precum și toate elementele rezultate din interacțiunea, de-a lungul timpului, între factorii umani și cei naturali, bunuri identificate ca atare, constituie *patrimoniul cultural național*, indiferent de regimul de proprietate asupra acestor bunuri.

Tot astfel, Legea muzeelor și colecțiilor publice nr. 311 din 23 iulie 2003, republicată^[2], prevede că *patrimoniul muzeal* este alcătuit din totalitatea bunurilor, drepturilor și obligațiilor cu caracter patrimonial ale unui muzeu sau, după caz, ale colecțiilor publice, bunuri ce se pot afla în proprietate publică sau în proprietate privată [art. 8 alin. (1)]. Mai mult, art. 2 lit. b) din această din urmă lege dispune că ansamblul de bunuri culturale și naturale, constituit în mod sistematic și coerent de către persoane fizice sau juridice de drept public ori de drept privat, alcătuiește o *colecție*; în măsura în care colecțiile sunt accesibile publicului și specialiștilor, *indiferent de titularul dreptului de proprietate*, și reunesc bunuri semnificative prin valoarea lor artistică, documentară, istorică, științifică, culturală și memorialistică, acestea sunt *publice*. De asemenea, colecțiile de astfel de bunuri aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau a persoanelor juridice de drept privat sunt *colecții private*, ce pot fi accesibile publicului și specialiștilor *numai cu acordul deținătorilor acestora* (art. 3 din Legea nr. 311/2003, republicată).

Fără a face referire la o anumită ramură de drept, uneori, în legislația noastră o grupare de bunuri, de valori care au aceeași natură sau același regim juridic poate fi desemnată prin noțiunea de *fond*. Astfel, art. 1 din Legea nr. 18 din 19 februarie 1991 a fondului funciar, republicată^[3], cu modificările și completările ulterioare, dispune că *terenurile de orice fel*, indiferent de destinație, de titlul pe baza căruia sunt deținute sau de domeniul public ori privat din care fac parte, *constituie fondul funciar al României*.

Sau, potrivit art. 1 din Legea nr. 46 din 19 martie 2008 – Codul silvic^[4], totalitatea pădurilor, terenurilor destinate împăduririlor, a celor care servesc nevoilor de cultură, producție sau administrație silvică, a iazurilor, a albiilor pâraielor, a altor terenuri cu destinație forestieră și neproductive, cuprinse în amenajamente silvice la data de 1 ianuarie 1990, inclusiv cu modificările de suprafață, conform operațiunilor de intrări-ieșiri efectuate în condițiile legii, constituie, indiferent de natura dreptului de proprietate, *fondul forestier național*, care, potrivit art. 3 din același cod, este, după caz, proprietate publică sau privată și reprezintă *un bun de interes național*.

Alteori, o grupare de bunuri care au aceeași natură sau același regim juridic poate fi desemnată prin noțiunea de *domeniu*. Spre exemplu, art. 4 din Legea fondului funciar prevede că terenurile pot face obiect al dreptului de proprietate privată sau al altor drepturi reale ce au ca titulari persoane fizice sau juridice ori pot aparține *domeniului public sau domeniului privat*. Domeniul public poate fi *de interes național*, caz în care *proprietatea asupra sa*, în regim de drept public, *aparține statului*, sau de

prin O.U.G. nr. 1 din 3 februarie 2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe (M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016).

[1] M. Of. nr. 259 din 9 aprilie 2014.

[2] M. Of. nr. 207 din 24 martie 2014.

[3] M. Of. nr. 1 din 5 ianuarie 1998.

[4] Republicat în M. Of. nr. 611 din 12 august 2015.

interes local, caz în care proprietatea, de asemenea în regim de drept public, aparține comunelor, orașelor, municipiilor sau județelor.

Din punctul de vedere al regimului juridic, terenurile din domeniul public *sunt scoase din circuitul civil*, dacă prin lege nu se prevede altfel, iar dreptul de proprietate asupra lor este imprescriptibil [art. 5 alin. (2) din Legea nr. 18/1991]. Dimpotrivă, terenurile din domeniul privat al statului sunt supuse dispozițiilor de drept comun, dacă prin lege nu se prevede altfel (art. 6 din Legea nr. 18/1991, republicată).

Așadar, *patrimoniul, colecție, fond, domeniu* sunt noțiuni care, în mod evident, evocă *un ansamblu, o totalitate de bunuri*. Totuși, pe noi ne interesează *noțiunea de patrimoniu*. Care este punctul de plecare pentru a o putea defini astfel cum este ea *specifică științei dreptului civil*?

Răspunsul la această întrebare a fost dat de o manieră limpede și precisă – așa cum îi este întreaga operă științifică – de profesorul nostru și al atâtor generații de studenți Constantin Stătescu, cel care a ilustrat ani în șir cursurile de drept civil la Facultatea de Drept a Universității din București. Continuând opera marilor săi înaintași – între care îi amintim aici pe profesorii Tr. Ionașcu, N. Rarincescu și M. Eliescu –, profesorul Stătescu a insuflat pasiunea și exigențele școlii de drept civil de la facultatea noastră și celor care fac parte în prezent din elita cercetării juridice românești în materie. Nu putem decât să salutăm cu imensă satisfacție cel puțin două depline reușite recente: impresionantul tratat de drept civil privind drepturile reale, precum și cartea din 2009 (actualizată în 2013) consacrată aceleiași materii ale profesorului Valeriu Stoica^[1] și cursul universitar în materie, în mai multe ediții, al profesorului Eugen Chelaru de la Universitatea din Pitești^[2].

În concepția profesorului Stătescu, știința dreptului civil are ca obiect, în ultimă analiză, *cercetarea raportului juridic civil* ca relație socială reglementată de norma juridică civilă, privit în elementele sale structurale: *subiecte, conținut, obiect*^[3]. Conținutul raportului juridic civil este dat de *drepturile subiective și obligațiile corelative* care aparțin subiecților raportului juridic civil. Se știe că drepturile subiective și obligațiile corelative pot fi *patrimoniale, adică au un conținut economic, și personal-nepatrimoniale, care nu au un asemenea conținut*.

În principiu, drepturile personal-nepatrimoniale privesc subiectele raportului juridic civil și, de aceea, sunt cercetate legate de acestea, fără a fi însă astfel epuizate. Bunăoară, unele dintre drepturile personal-nepatrimoniale sunt avute în vedere și în cadrul altor ramuri ale dreptului privat, cum ar fi *dreptul familiei* sau *drepturile de creație intelectuală*.

Pentru definirea noțiunii de patrimoniu este evident că ne interesează *numai drepturile și obligațiile subiective care au o valoare economică*, adică cele *patrimoniale*. Cercetarea drepturilor subiective patrimoniale și a obligațiilor corelative poate fi

[1] A se vedea V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, vol. I, 2004, vol. II, 2006, Ed. Humanitas, București; V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Ed. C.H. Beck, București, 2009; V. STOICA, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013.

[2] A se vedea E. CHELARU, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009 și ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2013.

[3] A se vedea C. STĂTESCU, *Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică. Drepturile reale*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970.

făcută însă în două moduri^[1]. Ele pot fi cercetate *separat*, unul câte unul, ca aparținând unui anumit subiect de drept, deci unui anumit titular. Ele pot fi *drepturi reale sau drepturi de creață*. Dar pot fi cercetate și ca un *ansamblu*, ca o *universalitate juridică* ce aparține unui subiect de drept, fără a mai avea în vedere identitatea fiecărui drept sau a fiecărei obligații în parte, conștienți fiind că *ansamblul* este alcătuit din acestea.

Printr-o asemenea încercare de reunire a tuturor drepturilor subiective cu conținut economic și a obligațiilor corelative ajungem la o noțiune care realizează sinteza lor, adică la *noțiunea de patrimoniu*.

2. Noțiunea de patrimoniu în legislația civilă. În legislația civilă română nu a existat și nu există o definiție a noțiunii de patrimoniu. Redactorii Codului civil român de la 1864, în prezent abrogat^[2], după modelul celui francez de la 1804, i-au acordat puțină importanță. Nu este mai puțin adevărat că această noțiune nu îi era străină fostului Cod civil, care făcea referiri la ea *implicit* sau *explicit*.

Cea mai generală referire la noțiunea de patrimoniu – de o manieră *implicită* – era făcută în art. 1718 fostul C. civ., potrivit cu care „oricine este obligat personal este ținut de a îndeplini îndatoririle sale cu toate bunurile sale, mobile și imobile, prezente și viitoare”^[3]. Trimiterea pe care o făcea vechiul Cod civil la toate bunurile ce aparțin debitorului, „prezente și viitoare”, cu care acesta garanta îndeplinirea obligațiilor asumate față de creditorul său, avea în vedere *totalitatea bunurilor acestuia, universalitatea lor*, privită ca atare. Fostul Cod civil se referea *explicit* la această noțiune atunci când reglementa așa-numita *separație de patrimonii*. Potrivit art. 781 fostul C. civ., creditorii unei persoane care a decedat puteau cere „*separația patrimoniului defunctului de acela al eredelui*”, cu scopul de a nu se produce confuziunea – în sensul de reunire – între patrimoniul pe care l-a lăsat persoana decedată și patrimoniul propriu al moștenitorului ei. Procedând astfel, adică separând – în mâinile succesoriului – patrimoniul acestuia de cel al defunctului, creditorii succesoriuli urmăreau să se asigure că se vor putea îndestula din bunurile care au aparținut defunctului, fără a fi în concurență cu propriii creditori ai moștenitorului. Dacă nu ar proceda astfel, adică dacă nu ar provoca – repetăm: în mâinile succesoriului – *separația de patrimonii*, cele două mase patrimoniale având ca unic titular pe moștenitor – cea moștenită și cea proprie – s-ar uni, și-ar pierde identitatea, cu consecința pentru creditorii succesoriuli că vor veni în concurs cu creditorii proprii ai moștenitorului.

În fostul Cod civil, noțiunea de „*separație de patrimonii*” mai era întâlnită în art. 784 și în art. 1743 din materia privilegiilor^[4].

[1] A se vedea TR. IONAȘCU, S. BRĂDEANU, *Drepturile reale principale în Republica Socialistă România*, Ed. Academiei, București, 1978, p. 13.

[2] La data intrării în vigoare a noului Cod civil – 1 octombrie 2011 –, prin dispozițiile art. 230 din Legea nr. 71 din 3 iunie 2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, a fost abrogat Codul civil din anul 1864 (cu excepția art. 1169-1174 și art. 1176-1206, care au fost abrogate la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă – 15 februarie 2013).

[3] O dispoziție asemănătoare se regăsește în art. 2324 alin. (1) NCC.

[4] Este de reținut că noul Cod civil nu mai reglementează *separația de patrimonii*. Însă, potrivit art. 1107 NCC, creditorii unui succesibil pot accepta moștenirea acestuia, pe calea *acțiunii oblice*, în limita îndestulării creaței lor. De asemenea, potrivit art. 1156 NCC, înainte de partajul succesoral, creditorii personali ai unui moștenitor nu pot urmări partea acestuia din